

OCTAVIAN ILIESCU

În precedentul tom al acestui Buletin, Radu Ocheșeanu a publicat un articol tratând o problemă din domeniul heraldicii, sub titlul: *Smalturnile scutului Basarabilor și semnificația lor istorică*¹. În esență, autorul citat încearcă în acest articol să construiască o întreagă „teorie”, potrivit căreia stema dinastică a Țării Românești ar fi fost inițial concedată primilor Basarabi de către regii Ungariei, dar nu în temeiul unor raporturi feudale între suzeran și vasal, ci ca un gest de *captatio benevolensis*² (sic; corect: *captatio benevolentiae*). De fapt, noua „teorie” fusese deja enunțată de către Radu Ocheșeanu, într-o notă la un alt articol, cu care de altfel nu avea absolut nici o legătură de idei³. Comentând articolul în cauză, am adus firește și argumentele care sancționau cum se cuvine lipsa totală de fundament a acestei „teorii”⁴. Evident, luând în discuție de această dată „nota de lectură”⁵ care ar urma să expună pe larg și să argumenteze ideile enunțate anterior doar în treacăt, ne vom mărgini să semnalăm aici numai câteva particularități „originale” ale cercetării heraldice întreprinse de Radu Ocheșeanu. Iată, pe scurt, observațiile noastre:

1. În sprijinul „teoriei” sale heraldice, Radu Ocheșeanu nu invocă nici un izvor, de nici un fel, pentru bunul motiv că un asemenea izvor nici nu există.
2. Neavând nici un temei în sprijinul alegațiilor sale, Radu Ocheșeanu nu se preocupă să stabilească la ce dată și în ce context istoric ar fi avut loc presupusa concesiune de însemne heraldice. Am arătat în articolul precedent că o relație între Basarab I (1310–1352) și ultimul rege arpadian al Ungariei (Andrei al III-lea, 1290–1301) ar fi fost imposibilă, anacronismul ei fiind evident. Iar despre o relație similară între același rege arpadian și voievodul Tihomir (1290–1310), tatăl lui Basarab I, nici nu poate fi vorba.
3. Afirmând că pretinsa concesiune de însemne heraldice ar fi avut semnificația unui gest de *captatio benevolentiae*, Radu Ocheșeanu nu explică deloc ce interes ar fi avut un rege al Ungariei, oricare ar fi fost el, să încerce a câștiga în acest mod bunăvoința unui voievod al Țării Românești, oricare ar fi fost acesta. De regulă, cel mic încearcă să obțină bunăvoința celui mare și nu viceversa. În aceeași ordine de idei, credem că autorul avea obligația să răspundă la întrebările cât se poate de firești și anume: Cine a stabilit alcătuirea heraldică a „scutului Basarabilor”? A fixat-o regele Ungariei, după bunul său plac, cu prilejul pretinsei concesiuni sau dimpotrivă,

beneficiarul ei – în speță, voievodul Țării Românești – a avut dreptul să-și aleagă el însuși compunerea armelor heraldice concesionate? Dar o asemenea problemă nu intră în sfera de preocupări a textului în discuție.

4. Abordând o presupusă relație de ordin heraldic între regatul Ungariei și voievodatul Țării Românești, Radu Ocheșeanu avea obligația să cerceteze în prealabil evoluția aplicării normelor heraldice în statul maghiar, de la sfârșitul secolului al XIII-lea și până în a doua jumătate a celui următor. Nu a făcut acest demers, ignorând complet bibliografia ungară de specialitate, a cărei cunoaștere l-ar fi oprit să elaboreze o „teorie” lipsită de orice temei.
5. Propunându-și ca obiect de cercetare „smalturile scutului Basarabilor”, Radu Ocheșeanu își dezvăluie necunoașterea unor noțiuni elementare ale științei heraldice. Iată cum arată „scutul Basarabilor”, așa cum apare pe nasturii de argint aurit ce împodobeau veșmântul lui Vlaicu Vodă, în mormântul din Biserica Domnească de la Curtea de Argeș: scut despicat, în primul câmp fascii: 1, 3, 5 și 7 de aur, 2, 4, 6 și 8 de smalt verde, în al doilea câmp de aur plin. După cum se vede, „scutul Basarabilor” este alcătuit nu numai din smalturi (de fapt, unul singur, de culoare verde), ci și din aur, care este metal și nu smalt. Dacă Radu Ocheșeanu ar fi consultat măcar planșa ce însoțește vocea BLASON din micul dicționar Larousse, ar fi aflat că elementele constitutive ale unui scut heraldic sunt metalele, smalturile și blănurile, metalele fiind numai două: aur și argint, reproduse în această ordine pe planșă.
6. Străduindu-se să combată, cu tot dinadinsul, teza noastră potrivit căreia stema Țării Românești, incluzând armele dinastice, a fost creată prin asumare de către Vlaicu Vodă, Radu Ocheșeanu nu pregetă să semnaleze – pentru a câta oară? – calitatea de jurist a celui ce semnează această notă⁶. Oare istoricul Radu Ocheșeanu nu a înțeles că o concedare de însemne heraldice, dacă ar fi existat în realitate, ar fi constituit un act juridic de drept public, ca atare intrând pe deplin în sfera de competență a unui jurist?
7. În final, Radu Ocheșeanu recunoaște că nu este specialist în heraldică⁷ și că, din lipsă de documente, „teoria” concesiunii de arme heraldice ar putea să nu corespundă realității istorice⁸. Aceste recunoașteri anulează însă cu totul demersul său heraldic și ne scutesc de a mai face vreun comentariu.

În lumina observațiilor de mai sus, temerara incursiune în domeniul heraldicii a lui Radu Ocheșeanu se vedește a fi un simplu exercițiu de imaginație, fără nici un fundament istoric. Un demers de neînțeles și absolut inutil.

NOTE

¹ R. Ocheșeanu, BSNR, 90–91, 1996–1997 (2002), p. 195–202.

² *Ibidem*, p. 198.

³ Idem, BSNR, 88–89, 1994–1995 (1998), p. 113, nota 5.

⁴ Oct. Iliescu, în acest *Buletin*, p. 195–206.

⁵ V. nota 3 de mai sus.

⁶ R. Ocheșeanu, BSNR, 90–91, 1996–1997 (2002), p. 199.

⁷ *Ibidem*, p. 198.

⁸ *Ibidem*, p. 198–199.

RÉSUMÉ

En 1997, Radu Ocheșeanu avançait une hypothèse selon laquelle les armes dynastiques des premiers voïvodes de Valachie leur auraient été concédées par les rois de Hongrie, sans pourtant se préoccuper de préciser la date de cette concession ou les noms de ceux qui y ont pris part (v. Radu Ocheșeanu, BSNR, 90–91, 1996–1997, p. 195–202).

En marge de cette hypothèse, l'auteur de la présente note montre que la prétendue concession d'insignes héraldiques n'a aucun fondement réel (v. également O. Iliescu, dans ce même Buletin, ci-dessus).

Qualitatea acestor două lucrări de cercetare ale profesorilor emeriți de istorie și lingvistică, consacrate în două articole științifice componente a lucrării prezentate în 16 din numărul de 21 de volume, din nr. 995 din anul 1995, este atât de înaltă încât merită să fie prezentate în cadrul cercetării istorice din țara noastră și să fie revizuite de specialiștii din țară și din străinătate. Pentru că de atunci și în prezent există un număr mare de cercetători care au de-a face cu aceste două articole științifice, este deosebit de interesant să se revizuiască calitatea acestor două lucrări științifice în Tranchyșia și în România.

Articolul consacrat heraldicii țării și de căminurile regiunilor componente ale țării noastre din sfârșitul Ungariei (într-un nr. 14 – 15, S. 13 și 207, Tomul 16 de la Colectiv, joi din anul 1995) este scris de un istoric român de mare nivel științific și este unul din cele mai bune articole științifice de acest gen din România și din străinătate. Într-un număr de 13 articole științifice din Tranchyșia și în România (1995) este prezentat un număr mare de articole științifice de mare nivel științific și de mare interes științific.